

Kmetijske novice in izkušnje.

Želod goveji živini škodljiv.

Na Angleškem je mnogim posestnikom več krav pocepalo. Pasle so se namreč v hrastovih gozdih in ondi želod jedle. Ker so sumnili, da bi mogel želod kriv biti, raztelesili so več krav in v resnici so našli, da je bil želod vzrok pogina okoli 40 krav. Iz tega je razvidno, da je želod goveji živini, posebno kravam, škodljiv naj se toraj ne gonijo v hrastove gozde na pašo.

Naravni čudež.

V parku kneza Lichtensteina poleg Dunaja posekali so javor, ki je imel 12 cm. v premeru. V sredini debla zapazili so podobo metulja z mešičkom in gosenico vred tako natanko v les vtisnjeno, da so se vsi čudili. V sredi je metulj, zgoraj mešiček, spodaj pa gosenica. Odlomek lesa z naravno prikaznijo oddali so kmetijski visoki šoli v preiskavo. To priobčimo zato, da bi se pri nas pri sekanji lesa na enake narodne čudeže bolj pazilo in če bi se kaj opazilo, ne v nemar pustilo.

Velikanski hrast.

Pri Hildesheimu na Nemškem je bil v začetku meseca decembra hrast na dražbi za 280 gld. prodan. Star je bil blizo 1000 let. Samo deblo dalo je 934 in veje 230 kubičnih čevljev lesa. V človeški visočini ga je 6 mož komaj obseglo in ravno v tej visočini meril je v premeru 4 metre. Verjetno je, da bi se pri nas tudi enak velikan našel, a kaj hočemo, ker je Trst tako blizo.

Novo sredstvo vrane pokončevati.

Vsakemu je znano, da vrane kmetovalcem na več načinov škodujejo, zato se pa tudi pokončujejo. Po nekaterih krajih Doljne Avstrije izumili so posestniki posebno sredstvo vrane pokončevati, in sicer: Pri oddaji lova v najem pogodé se z najemnikom tako, da mu dajo lov s tem pristavkom v najem, da mora vsako leto 30 vranjih glav, ktere je vstrelil na prostoru, ktere je v najem vzela, občinskemu predstojniku prinesiti, če bi katero glavo manj prinesel, mora pa za vsako 50 kr. plačati. Bi li ne bilo dobro tudi pri nas na ta način poskusiti?

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. Krava po teletu imela je zadnji, levi sesek „gluh“. Za tem naredila se jej je na zadnji levi nogi na členu velika bula, katera se je predrla, a ostala še zmirom trda. Ker pa nam manjka izvedenih živinozdravnikov, blagovolite v Vašem velece-njenem listu naznaniti, kaj je vzrok tej bolezni, in s čem bi se pomagalo, da bi se kravi bula odstranila. Opomnim še, da je krava zelo shujšala, a ima vendar še obilo dobrega mleka. (H. L. v G.)

Odgovor. Bolezen s tacimi znamenji pokaže se pri živalih dostikrat, in sicer kmalo po porodu, toda največkrat pri kobilah in le redkokrat pri kravah. Začetek bolezni je spoznati v tem, da mleko deloma ali popolnem preneha, zato se naredijo zunaj života ali pa znotraj različne bule. Ako se naredijo bule v životu, potem pritisne na dotične organe huda vnetica. Splošna znamenja te bolezni so: Vročina in mrzlica,

žival postane nemirna in razburjena, hitro sope, zabodeno gleda, gobec je vroč, vime postane dostikrat prazno, potem se pa zopet napne in strdi. Čez nekaj časa pokaže se vnetica pljuč, možgan itd. ali pa se naredijo zunaj kravjega života bule, kakor je to pri Vaši kravi slučajno. Te bule se kmalu zgnojijo, zginijo ter se zopet drugod pokažejo ali pa, kar je nevarneje, na notranja dela života vdarijo. Vzroki bolezni so: Prehlajenje, sila premočno krmenje, vnetica vimena, tudi strah, jeza in sploh vsako močno razburjenje živalinih živcev za časa poroda. Iz tega je razvidno, kako pazljivo je delati s kravami, katere imajo storiti. S tako bolno kravo je tako-le ravnati: Pušati ji precej, ko se bolezen pokaže, potem jo pa večkrat molzti, da se vime k delovanju prisili. Kot zdravilo se ji daje toliko časa Glauberjeve soli in salpetra, dokler krave ne dristi. Priporočajo tudi klištranje s solijo in tobakom. Bule namazati morate dobro z mazilom od španjskih muh, da se prično gnojiti. Če se pa druge bolezni prikažejo, kakor je gori omenjeno potem je treba tudi te primerno zdraviti. V zadnjem slučaju morate se ve da poklicati živinozdravnika, ker le ta bode vedel pravo pogoditi.

Razglas

c. kr. deželne vlade za Kranjsko.

Žebce, katere kdo misli letos za plemenitev tujih kobil spuščati, jih mora najdalj do 15. januarija t. l. pri dotičnem c. kr. okrajnem glavarstvu ali pri mestnem magistratu v Ljubljani naznaniti, drugač bi ga stroški pozneje potrebne posebne pregledalne komisije zadeli.

Obrtnijske stvari.

Ljubljanski rokodelci zoper rokodelstva v deželni prisilni delavnici.

Stare pa tudi opravičene so pritožbe ljubljanskih rokodelcev zoper rokodelstva v prisilni delavnici in kaznilnici. Tukaj podajamo svojim čitateljem prošnjo obrtniškega društva v Ljubljani do deželnega zbora v tej zadevi:

Visoki deželni zbor kranjski!

Neobhodna sila — pritožbe o pomanjkanji dela in zaslužka, ki nam dohajajo iz vseh obrtniških krogov — napotila je v torek 8. decembra t. l. v prostorih kranjskega obrtnega društva zastopnike tega društva in mnogo rokodelskih mojstrov k posvetovanju, kako preprečiti napredujoči poraz malih obrtnih podjetij in kako pomagati vsaj domačim pomočnikom in njih družinam, ki uže sedaj pomanjkanje trpijo, do dela in do kruha.

Pri razpravi mnogoterih vzrokov, kateri pospešujejo propad rokodelstva, spoznali smo, da je način, po katerem se vstvarjajo obrtni izdelki v kranjski prisilni delavnici, jeden najtehtnejših in tukajšnjo rokodelstvo neposredno uničujoč.

Med tem, ko je vsled mnogoterih prošenj in pritožeb visoko c. k. ministerstvo zlé nasledke kaznilnične konkurence s tem pripoznalo, da je vodstvu c. kr. kaznilnic zaukazalo: sprejem obrtnega dela po vsej moči omejiti, iskati eraričnega dela ter cene dela v primerje spraviti z unanjimi običajnimi cenami prostega dela,

sklenil je visoki deželni zbor v zadnjem zasedanju, da se ima oprava prisilne delavnice brigati za to, da nabere po tujih kronovinah prisiljencev, da se napolnijo vsi prostori ter da sme v namen, da ne bode dela primanjkovalo, cene dela tako daleč znižati, da se le pokrijejo upravni stroški.

Ta sklep vis. deželnega zbora, ki nam razliko med nazori vis. c. kr. vlade najjasnejše predoči, ne jemlje najmanjšega ozira na obstanek in potrebe domačih davkoplačujočih rokodelcev, katerim vsled visocih davkov in deželnih doklad, vnovič podražene stanarine in visocih opravnih stroškov gotovo ni mogoče za iste cene delati, kakoršne odmerja režija prisilne delavnice.

Nasledki te neprimerne konkurence so pa za tukajšnje rokodelce tem hujši, ker se še dva zavoda: c. k. kaznilnica na Gradu in pa kazenski zapor deželne sodnije v Ljubljani, čeravno na nekoliko manj kvarljivi način, vendar v veliki meri pečata z obrtniškim delom.

Čeravno so v naše začudenje izkazi, koliko in kakošnega dela se na tukajšnjih kaznilnicah na leto opravi, nikdar ne objavijo, vendar ne mislimo pretirati s trditvijo, da se po imenovanih zavodih v Ljubljani peča najmanj 500—600 oseb s takim delom, ki se odtegne tukajšnjim rokodelcem.

Dokler rokodelci po novošegni kupčiji z narejenim blagom, katero se v vseh strokah nahaja po kupčijskih prodajalnicah iz tujih tovarn, v katerih se za „gladno mezdo“ dela, niso oškodovani bili, in dokler se je izvrševanje rokodelskega dela po enacih zavodih v mnogo primitivnejši meri kakor sedaj, z najboljšimi stroji in orodjem, godilo, niso bili nasledki tolikanj občutljivi, kakor sedaj.

Ker so poleg tega pridobninske razmere dan za dnem slabeje, ker posebno konsumenti nižjih krogov zgubivajo zmožnost kupovanja, ni se čuditi, da se potreščine naročujejo tam, kjer se zamore za neznatne cene na zasobne stroške davkoplačevalcev izdelovati.

Znano nam je sicer, da ima uprava prisilne delavnice in deželna blagajna financijelno korist s tem, da pospešuje razvoj in razširjenje prisilne delavnice, da ima o nekih strokih celo zalogo narejenega blaga, da dela na up, da z eno besedo uporablja vse običajne sredstva proste obrtnije; a prepričani smo tudi, da se more ta vsem narodno-gospodarskim načelom nasprotujoči in nenaravni pritisek na vrednost ali cene prostega dela obrniti v škodo dežele, posebno pa v propad glavnega mesta, kojemu nastane tim več škode, kolikor več se obrtnega dela v prisilni delavnici izvrši.

Ker se vsled postave od 24. maja 1885. l. tikajoče se prosjakov in delomrznih oseb zaukazuje osnova novih prisilnih delavnic, in naša dežela uže sedaj tujim prisiljencem delo oskrbuje, bojimo se po pravici, da se bode tudi za nove delavnice delo tam jemalo, ker se najložje dobi, namreč rokodelcem; zdi se nam ravno sedaj umestni čas, da opozorimo visoki deželni zbor na resnico, da se bode število prisiljencev tem bolj množilo, kolikor več bode prisilnih delavnic, ker bodejo te slednje edini zavod, v katerem bode pohajkajoči pomočnik dela dobil.

Pojasnujoč to za obstanek rokodelstva in meščanstva važno vprašanje dovoljujemo si opomin, da je skrajni čas, da se ta zadeva reši ter začne pretresavati vprašanje, s čim se bode pečalo čedalje bolj rastajoče število prisiljencev, ne da bi se z njimi uničevala pošena obrtnija.

Nadejamo se, da bode visoki deželni zbor nujnost in istinitost te naše izjave dobrohotno pripoznal, ter sklenemo z utemeljeno prošnjo:

Visoki deželni zbor kranjski blagovoli naj zaradi nujnosti sprejem obrtnega dela v deželni prisilni delavnici takoj omejiti, posebno pa naj se odpravi način izdelovanja za upravne stroške.

Prej ko mogoče skliče naj se pa enketa, h kateri naj se povabijo tukajšnji rokodelci in zemljiščni posestniki v posvetovanje, s čim naj se bodo pečali prisiljenci, da ne bodo vsi zli nasledki tacih zavodov ostajali le na ramenah poštenih rokodelcev.

Usojamo si pa uže sedaj izreči svoje mnenje, da bi bilo intensivno pečanje prisiljencev s poljedelstvom mnogo bolj v občno korist, gotovo pa toliko, kakor je pečanje z rokodelstvom v občno škodo.

Ljubljana 8. decembra 1885.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

18.

Vrtovi perzijanski, babilonski, semitski in egipetski.

V onem kotu Azije, od koder se je razlila kultura v Evropo, bili so umetni vrtovi od najstarejih časov na glasu, ter so pozneje postali uzor, po katerem so v Evropi svoje vrtove urejevali. Perzijanci so bili uže v starem veku veliki ljubitelji vrtov in cvetličja, kakor so še dandanes. Vrtovi perzijanskih kraljev so bili vrejeni tako dovršeno ukusno, da bi bili še dandanes največa lepota vsaki prestolnici. Bili so to pravi „paradiži“, kakor so jih nazivali v staroperzijanskem jeziku. Največa lepota perzijanskih vrtov so bile ciprese, in so jih najpreje sadili okolo tempeljnov, v katerih so oboževali božanski ogenj. Perzijanska bajka pripoveduje, da je cipresa prišla iz raja, in da jo je sam Zoroaster vsadil pred vrata nekega tempelja. O kralju Ciru se pripoveduje, da je bil osobit ljubitelj vrtnarstva. Iz daljnih krajev širne svoje države dal si je nanositi uresnih rastlin, da jih na svojih vrtovih izgojuje in njeguje. Pri Sardih si je uredil vrt s prekrasnimi drevoredi, kateremu so se tudi Grki čudili. Na vrtu, ki si ga je uredil Tisaferu, namestnik lidijski, bilo je senčnih gajev, ličnih vodometov in zelenih hladnikov. Tudi pozneje bajke in pripovedke perzijanske spričujejo, da Perzijancem ni nikdar pošla ljubezen do umetnih vrtov.

Kdo še ni čital ali slišal o visečih vrtovih kraljice Semiramide v Babilonu! Vrtove te so popisali Diodor, Strabon in Curtij. Na ogromnih zidanih stebrih so slo-neli ogromni obloki, prirejani v umetne ravnice. Z nadstropja v nadstropje so držale stopnice. Te oblokvine so bile nasute tako na debelo s prstjo, da se je moglo tudi največe drevje ukoreniniti. V vrhovnem nadstropju je bil vodnjak, ki so ga napajali s smrki iz Evfrata. Viseče te vrtove so postavili starodavniki med sedmera čuda. Od teh vrtov se vidi dandanes silna groblja ob Evfratu. Neki pisatelji trdijo, da je te vrtove zgradil Nabukadnecar, da ustreže svoji ženi, porojeni Medijanki, ki je bila navajena nježnih brežuljkov in zelenih gajev, česar je pogrešala v ravni okolici babilonski.

V starem veku je bila tudi pri Semitih globoko ukoreninjena ljubezen do cvetličja. Oni ozki rob zemlje ob sredozemnem morju, na katerem so stanovali Feničani, bil je en sam vrt, in po njem je stalo premnogo letnih dvorcev, ki so bili lastnina feniških trgovcev. Zato veli prerok Ecehija o feniškem narodu: „Bil si v Edenu, vrtu božjem“. Feničani so potovali daleč po svetu, in so z vseh krajev nanесли najzlahnejega sad-